

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ОБРАЗОВАНИЕ БЪЛГАРИЯ 2030

СТАНОВИЩЕ

относно

Препоръки за подобряване на качеството на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти

Препоръките в настоящото становище са базирани на направеното от нас проучване „Препоръки за ефективно преподаване на ключовите компетентности/умения в класната стая и за подобряване на качеството на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти. Фокус върху политиките“.

Настоящото становище представя и аргументира идентифицираните в проучването най-добри алтернативи за политики/мерки, които да допринесат за подобряване подготовката на учителите да прилагат ефективно компетентностния подход в класната стая и за подобряване на качеството на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти. Становището и предложените препоръки следва да послужат пред Министъра на образованието и науката, пред специализираната администрация на МОН и пред други институции, чиято дейност касае предоставянето на качествено училищно образование за всички деца в България.

Какъв е проблемът?

Според програмата за международно оценяване на учениците PISA през 2018 г. 47% от българските ученици са функционално неграмотни, не притежават базисни компетентности по четене, математика и природни науки и не могат да се справят с основни задачи от ежедневието¹. В същото време почти 50% от десетокласниците не притежават ключови дигитални компетентности и не могат да покрият очакванията на Европейската референтна рамка за дигитална компетентност². Социалните или т.н. “меки“ умения са също слаборазвити у българските ученици. Според международно изследване на уменията за

¹ PISA 2018 Results - https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf

² „Десетокласниците ни подобряват дигиталните си умения“, в. СЕГА, 09.08.2019 г.
<https://www.segabg.com/category-bulgaria/desetoklasnicite-ni-podobryavat-digitalnite-si-umeniya>

----- www.eufunds.bg -----

Проект №BG05SFOP001-2.009-50 “Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство във връзка с преподаването и развиването на ключови компетентности у учениците”, осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

работа в екип половината от българските ученици на възраст 15 - 16 години не умеят да разрешават проблеми в сътрудничество³. Реципрочно страната ни се нарежда в долните персентили и на други важни индекси, какъвто е този за медийна грамотност⁴, оценяващ потенциалната устойчивост към разпространението на фалшиви новини. Развитието на компетентности, дигитални умения, както и придобиването на методи за справяне с фалшивите новини в дигиталната ера са глобални проблеми не само на образованието, но е особено притеснително, че страната ни тенденциозно се нарежда на последните места по тези показатели или дори бележи влашаване с предходни години, какъвто е случая с PISA.

В този контекст подготовката на учителите да формират ключови компетентности у учениците има основополагаща роля за успешната реализация на учениците и за високите резултати на образователната система.

Проучването “Ключови компетентности и умения за успех - от закон към практика”, което сдружение “Образование България 2030” реализира през 2019 г., дефинира следните два проблема, касаещи продължаващата квалификация и подготовката на учителите да формират ключови компетентности у учениците си:

- Липсват на достатъчно възможности за надграждане на подготовката на учителите да преподават ключови компетентности;
- Липсва механизъм за оценяване и гарантиране на качеството на обучителните програми за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти.

С оглед на това и в резултат на проведеното от нас последващо проучване „Препоръки за ефективно преподаване на ключовите компетентности/умения в класната стая и за подобряване на качеството на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти. Фокус върху политиките“ предлагаме препоръки за надграждане на образователните политики, касаещи системата за продължаваща квалификация на педагогическите специалисти.

³ Капитал, „PISA: Половината на български ученици не се справят с работа в екип“, 21.11.2017 г. https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2017/11/21/3082793_pisa_polovinata_bulgarski_uchenci_ne_se_spraviat_s/

⁴ Индексът е изготвен от Отворено общество – София, България заема 29 място от 35 европейски държави: <https://bit.ly/2sy3yBo>

----- www.eufunds.bg -----

Проект №BG05SFOP001-2.009-50 “Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство във връзка с преподаването и развиването на ключови компетентности у учениците”, осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ПРЕПОРЪКИ

Препоръка 1: В рамките на системата за продължаваща квалификация да не се създават допълнителни стимули или задължения за учителите да преминават през обучителни програми (или други организационни форми за повишаване на квалификацията), свързани с развитието на ключови компетентности у учениците;

Препоръка 2: Министерството на образованието и науката да инициира и проведе цялостна оценка на системата за продължаваща квалификация на педагогическите специалисти;

Препоръка 3: Да се внедри система за оценка и обратна връзка за всички одобрени обучителни програми (или други организационни форми) за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти.

Препоръка 1: В рамките на системата за продължаваща квалификация да не се създават допълнителни стимули или задължения за учителите да преминават през обучителни програми (или други организационни форми за повишаване на квалификацията), свързани с развитието на ключови компетентности у учениците;

Приемането на Закона за предучилищно и училищно образование нормативно маркира началото на прехода към компетентностен модел на училищно образование. Действителното приложение на този модел обаче зависи в най-голяма степен от подготовката на учителите да формират ключови компетентности у учениците си. За да се адаптират учителите към „нов“ подход на преподаване, те следва да преминат през процес на обучения, споделяне на добри практики и други възможности за надграждане на тяхната подготовка да развият ключови компетентности у своите ученици. Остава въпроса как да се гарантира, че всички учители ще получават необходимата подкрепа и подготовка в рамките на системата за продължаваща квалификация.

Според направеното от нас проучване най-добрата алтернатива е бездействието (мотивираният и целенасочен избор да се заложи на статуквото и да не се променят вече действащите политики/мерки). Това означава да не се създават стимули или задължения на учителите да се обучават приоритетно как да развият ключови компетентности у учениците. Нашата препоръка е този процес да бъде оставен под естественото въздействие на пазара. Имайки предвид засилените очаквания на институциите и на обществото към промяна на подходите на преподаване на учителите, както и наличието на все повече възможности за споделяне на добри практики между училищата, постепенно все повече учители ще се мотивират да се обучават как да прилагат компетентностния подход в

----- www.eufunds.bg -----

Проект №BG05SFOP001-2.009-50 "Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство във връзка с преподаването и развиването на ключови компетентности у учениците", осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

класната стая. Колкото повече учителите търсят подобен тип обучения, толкова повече обучителни организации ще предлагат такива услуги.

Така алтернативата за бездействие има потенциал да доведе до положителен ефект без да се предприемат допълнителни мерки.

Препоръка 2: Министерството на образованието и науката да инициира и проведе цялостна оценка на системата за продължаваща квалификация на педагогическите специалисти.

Провеждането на цялостна оценка (на въздействието) на системата за продължаваща квалификация на педагогическите специалисти е една от най-важните и спешни стъпки, които трябва да се предприемат, за да се гарантира качествена подготовка и подкрепа на учителите да прилагат компетентностния подход на обучение в класната стая. Цялостната междинна оценка на въздействие ще даде конкретна информация за ефектът, който различните организационни форми за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти произвеждат и за финансовия ресурс, който обезпечава функционирането на системата. Освен това чрез оценката ще бъдат идентифицирани алтернативни възможности за подобрене на елементи или процеси от системата, както и какъв ефект ще произведат и колко ще струват на данъкоплатеца. Такава оценка е от съществено значение за преосмисляне ролята на системата за продължаваща квалификация на педагогическите специалисти и за гарантиране на нейната оптимална ефективност.

Една такава оценка има потенциала да събере необходимата подкрепа от заинтересованите страни, сред които - учители, директори, представители на граждански организации. Още повече за по-голяма част от тях такава оценка, както и потенциалното подобрене в качеството на подготовката на учителите в рамките на системата за продължаваща квалификация е очаквана стъпка.

Предложения за механизъм за приложение на препоръката:

Представените тук предложения за механизъм за приложение на препоръките следва да послужат като „Пътна карта” за реализиране на препоръката. Предложенията не претендират за изчерпателност. Те са подробно развити в рамките на проучването, приложено към настоящото становище.

----- www.eufunds.bg -----

Проект №BG05SFOP001-2.009-50 "Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство във връзка с преподаването и развиването на ключови компетентности у учениците", осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Провеждане на консултации с потенциални външни изпълнители на оценката на системата за продължаваща квалификация на педагогическите специалисти.
- Избор на външен изпълнител.
- Провеждане на оценката (вкл. на допитвания до участниците в системата и заинтересованите страни⁵). От особено значение е цялостната оценка (на въздействието) на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти да бъде проведена от външни за МОН експерти, разполагащи с всички необходими знания, умения и ресурси за провеждането на подобен задълбочен анализ.
- Оповестяване на резултатите от оценката.
- Разработване на план за интегриране на препоръките от направената оценка.

Препоръка 3: Да се внедри система за оценка и обратна връзка за всички одобрени обучителни програми (или други организационни форми) за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти.

Въвеждането на механизъм за оценка и даване на обратна връзка за всички одобрени обучителни програми е важна стъпка от процеса по гарантиране на качеството на системата за продължаваща квалификация. Така педагогическите специалисти ще могат да споделят своите оценки за различни аспекти от проведените обучения (или други организационни форми за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти). Събраната информация, бидейки достъпна за всички потребители, ще подпомага учителите и другите педагогически специалисти да направят по-ефективен избор на обучителна програма. Това поставя и самите обучителни организации в условията на истинска конкуренция, където потребителят има възможност да направи избор, основавайки се на концепцията за максимизиране на ползите.

Въвеждането на подобна система ще даде възможност за един по-честен пазар на обученията, в който потребителите имат достъп до по-пълна информация, даваща им възможност да вземат решения, отговарящи изцяло на техните нужди. Така в дългосрочен план (нужда от натрупване на информация в системата) можем да очакваме както увеличаване на качеството на предлаганите обучения, така и увеличаване на удовлетвореността на самите учители.

⁵ Допитванията до заинтересованите страни ще бъде от съществено значение за качеството на оценката. Ключово е да се изследва както удовлетвореността на педагогическите специалисти от системата на продължаваща квалификация, така и кои конкретни умения и знания те прилагат в практиката си. В изследването следва да бъдат включени учители, директори и родители.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Предложения за механизъм за приложение на препоръката:

- Провеждане на консултации с потенциални външни изпълнители на системата за оценка и обратна връзка за организационните форми за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти.
- Разработване на системата.
- Апробиране сред извадка от педагогически специалисти.
- Интегриране в подзаконованата нормативна уредба.
- Въвеждане на системата.
- Мониторинг и анализ.
- Провеждане на оценка на ефективността на системата (4 години след въвеждането ѝ).

Заклучение

Качествената продължаваща квалификация е важен фактор за подготовката на учителите да приложат ефективно компетентностния подход в класната стая. Дори нормативната уредба да създава всички предпоставки за интегриране на ключовите компетентности в класната стая, основополагаща остава готовността на учителя да преподава по нов модел. За целта е необходимо да се окаже ефективна и целенасочена подкрепа за това. В тази връзка смятаме, че предложените препоръки и механизми за тяхното приложение биха допринесли за този процес.

За сдружение „Образование България 2030“

Обединяваме организации от гражданския, частния и публичния сектор за обща и дългосрочна визия за качествено образование в България до 2030 г. За целта дефинираме високи цели за българското образование и ангажираме гражданите и политически отговорните лица да работят заедно за тяхното постигане. Мисията ни е да проследяваме развитието на ключови аспекти от образователната система, да информираме обществото за актуалните тенденции и да се застъпваме за ефективни образователни политики.

Проучването се осъществява с финансовата подкрепа на ОП „Добро управление” по проект №BG05SFOP001-2.009-0050 „Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство във връзка с преподаването и развиването на ключови компетентности у учениците”, финансиран от оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

----- www.eufunds.bg -----

Проект №BG05SFOP001-2.009-50 “Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство във връзка с преподаването и развиването на ключови компетентности у учениците”, осъществяван с финансовата подкрепа на оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд